

УДК 336.7

Вінницька О. А.

кандидат економічних наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фінансова стійкість банківської системи є ключовим елементом забезпечення економічної безпеки країни, особливо в умовах нестабільності, спричиненої воєнними діями. У сучасних реаліях Україна зіткнулася з масштабними викликами, що вплинули на всі аспекти функціонування банківської системи: від ліквідності та платоспроможності банків до їхньої здатності виконувати основну функцію кредитування економіки.

Воєнний стан значно ускладнив фінансову діяльність банків через руйнування інфраструктури, скорочення доходів населення, зростання ризиків неповернення кредитів і посилення валютних коливань. Це потребує застосування інноваційних підходів до управління банківською системою, розробки ефективних механізмів стабілізації та посилення регуляторного контролю з боку держави.

Довіра до фінансових установ є критично важливим чинником для стабільного функціонування банківської системи. Її наявність сприяє збереженню депозитів та безперебійній роботі фінансових операцій, тоді як дефіцит довіри може призвести до масового вилучення коштів і поглиблення економічних проблем.

Фінансово стійкі банки здатні інвестувати у впровадження інноваційних технологій і розробку сучасних фінансових продуктів, що стимулює економічний розвиток та посилює позиції країни на міжнародній арені. До того ж стабільність банківської системи є необхідною умовою для інтеграції у глобальну економіку, що відкриває можливості для залучення іноземного капіталу та партнерства з міжнародними фінансовими організаціями.

У періоди кризи, спричиненої війною, підприємства та домогосподарства часто стикаються з дефіцитом коштів для забезпечення базових потреб, підтримання ліквідності та продовження своєї діяльності. У відповідь на ці виклики уряди зазвичай запроваджують програми фінансової підтримки, спрямовані на пом'якшення наслідків кризи. В Україні такі програми включають, наприклад, «5-7-9%» для підтримки малого та середнього бізнесу, яка з початком війни набула більшого масштабу, а також ініціативи безвідсоткового кредитування підприємств, що постраждали від воєнних дій.

Для фізичних осіб діють програми, як-от доступні кредити на житло під 5%, «Оплата», а також кредитні канікули. Особливістю є законодавчі пільги для військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які звільнені від сплати відсотків за кредитами [1]. Такі заходи стимулюють кредитну активність і забезпечують тимчасову підтримку економіки.

Подібні програми існують у багатьох країнах, що переживають потрясіння, але в Україні це посилюється низкою специфічних факторів. Серед них - висока залежність економіки від зовнішніх і внутрішніх шоків та обмеженість альтернативних джерел фінансування. У таких умовах банки залишаються основним інструментом залучення коштів для бізнесу та населення, що підвищує попит на кредитування.

На думку Бригінця О., важливо зосередитися на кількох ключових аспектах для зміцнення банківської системи. Серед них - активна робота з проблемними кредитами, виданими до початку повномасштабної війни; зменшення впливу державних банків на загальний стан банківського сектору; адаптація регуляторних вимог до стандартів ЄС; а також стимулювання розвитку внутрішніх фінансових ринків [2].

Водночас Гулак О., Піддубний О. і Слюсаренко С. підкреслюють, що саме державні

банки сьогодні демонструють найбільшу стабільність і викликають довіру як у юридичних, так і у фізичних осіб, що відрізняє їх від приватних банків [3].

Одним із ключових заходів Національного банку України для зміцнення фінансової стійкості банківського сектору стало оновлення вимог до структури капіталу відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення питань організації корпоративного управління в банках та інших питань функціонування банківської системи».

Згідно з Положенням про порядок визначення розміру регулятивного капіталу банків, передбачено:

- правила розрахунку основного капіталу I рівня, додаткового капіталу I рівня та капіталу II рівня, їхній склад та методи вирахування;
- вимоги до елементів балансу, які використовуються для формування капіталу;
- процедури та умови отримання дозволу від Національного банку на включення певних складників до капіталу [4].

Нові правила запроваджують трирівневу систему капіталу, що сприяє його нарощенню. Зміцнення вимог до складових капіталу підвищує надійність і прозорість фінансової звітності, забезпечуючи ефективніше управління ризиками. Крім того, процес погодження окремих елементів капіталу з Національним банком посилює контроль за якістю капіталу, що сприяє зростанню довіри до банківської системи.

Відповідність банківського капіталу оновленим вимогам посилює його здатність абсорбувати збитки, спричинені банківськими ризиками, і забезпечує стійкість фінансової системи. Нові стандарти, узгоджені з нормами Європейського Союзу, підвищують довіру міжнародних партнерів та інвесторів до української банківської системи. Банки, які дотримуються міжнародних стандартів, стають більш конкурентоспроможними на світовому ринку, сприяючи їхньому розвитку та інтеграції в глобальну фінансову спільноту.

Завдяки новим стандартам українська банківська система стає прозорішою, стійкішою до кризових явищ і здатнішою до ефективного управління ризиками. Це сприяє зростанню довіри з боку клієнтів і партнерів, а також забезпечує її гармонізацію з міжнародними практиками.

Отже, впровадження оновлених вимог до структури капіталу банків є ключовим кроком до підвищення фінансової стійкості української банківської системи. Гармонізація з міжнародними стандартами не лише посилює здатність банків протистояти ризикам, але й сприяє зміцненню їхньої репутації на глобальному фінансовому ринку. Поступовий підхід до реалізації нововведень дозволяє уникнути надмірного навантаження на банківський сектор, забезпечуючи стабільність та адаптацію до змін.

У результаті, впровадження трирівневої структури капіталу сприяє посиленню прозорості фінансової звітності, довіри клієнтів і партнерів, а також залученню іноземних інвестицій. Ці заходи є вагомим кроком до інтеграції України у світову фінансову систему, зміцнюючи банківський сектор і його здатність реагувати на виклики економічної нестабільності та кризових явищ.

Література:

1. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України № 2011-ХІІ від 20 грудня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
2. Бригінець О.О. Актуальні проблеми підвищення рівня банківської безпеки України. *Часопис Київського університету права*. 2023/2.
3. Гулак О.В., Піддубний О.Ю., Слюсаренко С.В. Актуальні питання забезпечення безпеки банківського сектору України в умовах воєнного стану. *Наукові записки. Серія: право*. 2023. Вип. 15. С. 236-240.
4. Оновлено вимоги до структури капіталу банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-vimogi-do-strukturi-kapitalu-bankiv>